

Provinciebeleid en FAQ natuurvriendelijk isoleren Overijssel

v 0407-2023

DEEL I: BASISINFORMATIE

Introductie en verdieping

Hieronder volgt een introductie op de pre-SMP-methode.

Voor verdieping zijn de volgende bijlagen beschikbaar:

- Beleidskader natuurvriendelijk isoleren onder het pre SMP incl. bijlagen
- Handreiking SMP
- Format pre-SMP-ontheffingsaanvraag

Websites:

- [Natuurvriendelijk isoleren - Provincie Overijssel](#)
- [Natuurvriendelijk isoleren](#) (landelijke site).

Opvraagbare verdieping (opvraagbaar per gemeente op moment van deelname):

- Infosheet compensatietaakstelling per gemeente (ecologische en juridische onderbouwing voor tijdelijke ontheffing pre SMP)
- Toolbox communicatie gemeenten

Opvragen kan door een mail te sturen naar natuurvriendelijkisoleren@overijssel.nl

Beleid provincie Overijssel natuurvriendelijk isoleren

De provincie Overijssel maakt het eenvoudiger om beschermde soorten zoals huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen bij woningisolatie te beschermen.

Op basis van het beleid dat de provincie Overijssel op 31 januari 2023 heeft vastgesteld, kunnen Overijsselse gemeenten op korte termijn plannen maken voor een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming. Met deze gemeentelijke ontheffing kan woningisolatie op grote schaal door en blijven gebouw bewonende beschermde soorten behouden. Daarvoor moeten woningeigenaren wel kiezen voor een bedrijf dat natuurvriendelijk isoleert. Woningeigenaren hoeven nu niet zelf meer een ontheffing aan te vragen.

Pre-SMP-methodiek in grote lijnen

- Provincie verleent aan de gemeente een tijdelijke ontheffing van twee jaar op basis van een pre-soortenmanagementplan (pre-SMP)
 - o Het pre-SMP beschrijft hoe het verlies van grote (kraam)verblijfplaatsen wordt gecompenseerd.
 - o Ontheffing ziet op grondgebonden particuliere woningen in de bebouwde kom.

- Maximaal 30% van de woningen in het ontheffingsgebied kan in deze ontheffingsperiode legaal worden verduurzaamd.
- De gemeente maakt in deze twee jaar een soortenmanagementplan (SMP)
 - Overzicht activiteiten, effecten van activiteiten op soorten en maatregelen om gunstige staat van instandhouding te bevorderen. Ecologisch veldonderzoek nodig.
- Provincie verleent aan de gemeente een gebiedsontheffing van tien jaar op basis van een SMP.
 - Gebiedsontheffing SMP kan van toepassing zijn op grotere projecten, zoals nieuwbouw en renovaties van corporatiebezit.

Waarom dit nieuwe beleid (belang/urgentie)

- Belang energietransitie: klimaat, energieprijzen/energiearmoede
- Vooral slecht geïsoleerde woningen moeten worden aangepakt
- Juist in deze woningen is ruimte voor beschermde diersoorten
 - Zoals: huismus, gierzwaluw en vleermuizen
 - Zitten in de spouw of onder het dak
- Grootschalige isolatie is risico voor populatie (dieren worden gedood/verstoord en verblijfplaatsen gaan verloren)
- Woningeigenaren moeten nu al rekening houden met deze soorten, maar zijn zich hiervan weinig bewust. De Wet natuurbescherming vraagt ecologisch onderzoek en eventueel een ontheffing bij de provincie, maar dit is kostbaar (inhuur ecooloog en leges) en heeft een lang tijdsbestek door jaarrond onderzoek. De kosten verschillen per woning.
- Een praktische oplossing is nodig, zodat de energietransitie door kan gaan en beschermde diersoorten behouden blijven.

Samenwerking nodig met stakeholders

- Gemeenten: kunnen een ontheffing gaan aanvragen bij de provincie op basis van een pre-soortenmanagementplan (en gaan werken aan een soortenmanagementplan)
- Isolatiebedrijven: belangrijk dat veel bedrijven de training natuurvriendelijk isoleren volgen en de voorgeschreven werkwijze dan gaan implementeren in hun bedrijfsvoering
- Woningeigenaren: belangrijk dat zij bewust worden van beschermde dieren die in de spouw of in het dak kunnen verblijven & dat zij kiezen voor een bedrijf dat natuurvriendelijk kan isoleren.

Wat is natuurvriendelijk isoleren?

Voor woningeigenaren is het eenvoudig. Zij doen het goed als ze voor een isolatiebedrijf kiezen dat natuurvriendelijk kan isoleren. Het isolatiebedrijf doet de rest.

Welke bedrijven natuurvriendelijk kunnen isoleren is te vinden op de website natuurvriendelijkisoleren.nl.

Wat moet een isolatiebedrijf doen/methode natuurvriendelijk isoleren?

Het isolatiebedrijf geeft vóór het isoleren vogels en vleermuizen de kans om uit de woning te vertrekken door:

- Het dichtmaken van openingen.

- Het plaatsen van een aantal 'exclusion flaps'.
 - o Hierdoor kunnen dieren nog wel naar buiten vliegen, maar kunnen niet meer terug naar binnen.

Tijdens/ na het isoleren wordt een vervangende verblijfplaats gemaakt.

- Liefst inbouwvoorziening, bv ruimte in de spouw.
- Een voorziening (zg vleermuiskast) aan de muur kan als alternatief (vraagt meer onderhoud).

Natuurkalender

Bij het natuurvrij maken moet rekening worden gehouden met de Natuurkalender

- Winterperiode
 - o Natuurvrij maken mag, maar de woning is pas na de winterperiode natuurvrij
- Kraamperiode
 - o Natuurvrij maken mag niet
- Na het natuurvrij maken kan woningsisolatie het hele jaar door plaatsvinden.

De natuurkalender:

	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vleermuiswerende maatregelen plaatsen			x								x	

Winterperiode	Toegestaan, na 4 dagen is de woning vleermuisvrij
x	Toegestaan maar woning is pas vleermuisvrij ná de winterperiode
Kraamperiode	Effectiviteit vleermuiswerende maatregelen moet worden ingeschat door ecooloog (avondtemperatuur 2 dagen achtereen > 10 °C)
	Niet toegestaan

De natuurkalender houdt naast vleermuizen ook zoveel als mogelijk rekening met het broedseizoen van gebouwbewonende vogels

Melden woningsisolatie

Om gebruik te maken van de ontheffing van de gemeente, moeten bedrijven de woningsisolatie melden bij de provincie. Dit zal gaan plaatsvinden middels een meldingssysteem (GIS-applicatie). Bedrijven die de training natuurvriendelijk isoleren hebben gevolgd, kunnen een toegangscode krijgen waarmee ze kunnen inloggen op het systeem en gegevens kunnen opvoeren.

Wat is een pre-soortenmanagementplan (pre-SMP)?

Een plan van de gemeente, waarin staat hoe de gemeente het verlies van grote (kraam-)verblijfplaatsen van de beschermde soorten gaat compenseren.

De provincie helpt gemeenten bij het bepalen van de compensatietaak. De provincie heeft hiervoor ecologisch onderzoek laten uitvoeren, dat gebruikt kan worden ter onderbouwing (infosheet Viridis).

Wat is een soortenmanagementplan (SMP)?

Het SMP wordt ontwikkeld voor een bepaald gebied. In het SMP beschrijft de gemeente de geplande activiteiten (in ieder geval binnen de bebouwde kom), de effecten daarvan op beschermde soorten en de maatregelen die worden genomen om de gunstige staat van instandhouding (Svl) te bevorderen en een duurzame populatie in stand te houden.

Voor het ontwikkelen van een soortenmanagementplan is een grootschalig veldonderzoek vereist.

De gebiedsgerichte maatregelen in het SMP versterken het leefgebied van beschermde soorten, wat bijdraagt aan de biodiversiteit, een groene woon- en werkomgeving en klimaatadaptatie.

Welke kosten moeten gemeenten hiervoor maken?

De gemeenten maken kosten voor de compensatie van het verlies van (kraam-)verblijfplaatsen, voor het opstellen van het pre-SMP plan en het uiteindelijk SMP, de kosten voor het monitoren van de compensatieverblijven en veldinventarisaties binnen de looptijd van het SMP en de interne personele kosten voor de coördinatie van de uitvoeringsmaatregelen van het SMP.

Advies aan gemeente om woningcorporaties te betrekken bij maken SMP

- Verken of woningcorporaties betrokken kunnen worden bij het maken van een SMP
- Woningcorporaties vragen om een bijdrage te leveren aan de kosten van ecologisch onderzoek
- Woningcorporaties hebben er belang bij om hun projecten onderdeel uit te laten maken van de gemeentelijke ontheffing, omdat zij op die manier kosten besparen op het uitvoeren van eigen ecologische onderzoeken en ontheffingsprocedures per project.

Ondersteuning provincie aan gemeenten

Overijsselse gemeenten kunnen subsidie aanvragen bij de provincie Overijssel voor het opstellen van een SMP (maximaal € 70.000,-).

Wij hebben ecologisch vooronderzoek gedaan die gemeenten kunnen gebruiken voor het opstellen van een pre-SMP in de vorm van een ecologische analyse met een berekening van de gemeentelijk compensatiestelling voor de eerste fase (infosheet compensatietaakstelling per gemeente).

Voor deelnemende gemeenten hebben wij een communicatietoolkit beschikbaar.

Wat is de handhavingsstrategie van de provincie?

De provincie Overijssel is op provinciaal niveau bevoegd gezag voor toezicht en handhaving op overtredingen van de Wet natuurbescherming. De provincie heeft de taak en de ambitie om kwetsbare soorten te beschermen. Tegelijkertijd staan we voor een klimaatopgave en is het verduurzamen van slecht geïsoleerde woningen een prioriteit. Omdat bij woningverduurzaming de kans bestaat dat beschermde gebouwbewonende soorten worden gedood en verblijfplaatsen verloren gaan, heeft de provincie op 31 januari 2023 nieuw beleid opgesteld (de pre-SMP-methodiek). Overijsselse gemeenten kunnen op basis van dit beleid relatief snel een ontheffing van de Wet natuurbescherming (Wnb) aanvragen voor isolatie van grondgebonden woningen in particulier bezit. Hierdoor hoeven woningeigenaren zelf geen ecologisch onderzoek te laten uitvoeren en een individuele ontheffing aan te vragen. Een kostbaar en tijdrovend proces, dat in de praktijk vrijwel niet wordt gevolgd. Met een gemeentelijke ontheffing en de maatregelen die daarbij horen, zullen meer diersoorten bij woningisolatie worden beschermd.

Voor de provincie is het onmogelijk om bij alle projecten omtrent het na-isoleren van woningen te controleren op soortenbescherming. Het is bovendien lastig om een overtreding vast te stellen.

Daarom werkt de provincie aan een handhavingsstrategie. Het ligt daarbij voor de hand om ons toezicht te richten op isolatiebedrijven die niet natuurvriendelijk isoleren, met name in gemeente die geen initiatieven nemen tot een gemeentelijke ontheffing. Daarnaast leggen wij onze focus op het naleven van de voorschriften die horen bij een gemeentelijke ontheffing.

Raakvlak Omgevingswet/Omgevingsplannen

Soortenbescherming is ook een onderdeel van de Omgevingswet. De provincie onderzoekt momenteel de mogelijkheid tot een planologische borging van de groen-blaue structuren uit de gemeentelijk ontheffing o.b.v. een Soortmanagementplan via de wetsinstrumenten van de omgevingswet.

DEEL II: FAQ

Welke informatie moet de gemeente aanleveren voor een pre-SMP aanvraag?

Zie het Format pre-SMP-ontheffingsaanvraag.

Welke investering vraagt het opstellen en uitvoeren van een pre-soortenmanagementplan?

- Kosten voor de ecologische expertise voor het opstellen van het pre soortenmanagementplan
- Kosten voor de gemeentelijke compensatieopgave (plaatsen groter kraamplaatsvoorzieningen) de kosten hiervan zijn per gemeente verschillend en afhankelijk van de compensatieopgave (zie infosheet compensatietaakstelling per gemeente).

Welke investering vraagt het opstellen en uitvoeren van een soortenmanagementplan?

Voor een SMP is een uitgebreid ecologisch onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten nodig.

Dit wordt gedaan door een ecologisch adviesbureau (zie netwerkgroenebureaus.nl). De kosten hiervan zijn afhankelijk van de gebiedsomvang en de type woningen.

Wat kosten de maatregelen op woningniveau (natuurvriendelijk isoleren)?

De meerkosten voor natuurvriendelijk isoleren worden bepaald door het isolatiebedrijf. Deze kosten bestaan uit het natuurvrij maken van de woning en het aanbrengen van compenserende voorzieningen.

Welke subsidies zijn er beschikbaar voor natuurvriendelijk isoleren?

1. Gemeenten kunnen bij de provincie Overijssel maximaal 70k subsidie aanvragen voor de ontwikkeling van een Soortenmanagementplan (SMP). Meer informatie: [Gemeentelijk soortenmanagementplan voor woningverduurzaming - Loket provincie Overijssel](#).
2. Het kabinet stelt vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) 40mln beschikbaar voor het versnellen van natuurvriendelijk isoleren. Na de zomer wordt er een regeling opengesteld met gelden voor de ontwikkeling van SMP's. In 2024 volgt er mogelijk een tweede tranche.
3. SPUK gelden Lokale Aanpak Isolatie (LAI). Zie hieronder.

Kunnen de SPUK LAI-gelden (Lokale Aanpak Isolatie) gebruikt worden voor natuurvriendelijk isoleren?

Geld uit de SPUK LAI dient primair ingezet te worden voor het uitvoeren/realiseren van maatregelen die een isolatieverbetering opleveren. Gemeenten zijn verder vrij in het vormgeven van ondersteuningsmaatregelen daarbij. Als onderdeel van een isolatieaanpak waarin de doelgroep geld voor bv. spouwmuur- of dakisolatie ontvangt, kun je dus ook een onderzoek naar aanwezige soorten, het plaatsen van *exclusion flaps* en/of realiseren van compenserende verblijfplaatsen meefinancieren. Die kun je rekenen tot de ondersteuningskosten die je maakt om de isolatiemaatregel goed te laten uitvoeren met inachtneming van de eisen uit de Wnb.

Via de verantwoordingsverplichtingen is de eis opgenomen dat iedere woning die geld uit deze SPUK ontvangt, minimaal één grote isolatiemaatregel laat uitvoeren (met inachtneming van de vereisten uit de ISDE/SVVE). Alleen onderzoek of mitigerende/compenserende maatregelen financieren zonder te isoleren is dus niet toegestaan; het moet altijd onderdeel zijn van een pakket waarin ook een

maatregel is uitgevoerd.

Kosten (pre-)SMP

De kosten die de gemeente zelf maakt voor het opstellen van een (pre-)SMP, ecologische quickscan, etc. vallen niet onder de SPUK LAI. De SPUK LAI is bedoeld voor het uitvoeren van isolatiemaatregelen en een ontzorgingsaanbod richting bewoners met DEFG-labelwoningen en lage WOZ-waarde bedoeld.

Kunnen gemeenten samenwerken in het ontwikkelen van een SMP?

Ieder gemeente is verantwoordelijk voor zijn eigen ontheffingsaanvraag en de verplichtingen die daaruit volgen, zoals de maatregelen die de gemeente in het gebied moet nemen om de gunstige staat van instandhouding (Svl) te bevorderen en een duurzame populatie in stand te houden.

Samenwerken kan wel door een gezamenlijke aanbesteding van één of meerdere ecologische adviesbureaus.

SPUK Regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW)

De SPUK NPLW biedt een kans om samenwerking tussen gemeenten verder vorm te geven, bijvoorbeeld ten aanzien van de ontwikkeling van SMP's. Belangrijkste kenmerken:

- vanaf 1 juli 2023 aanvragen mogelijk;
- voor activiteiten die tot doel hebben om regionaal samen te werken aan het uitvoeren van de warmtetransitie (aanstellen regio-coördinator, inhuur expertise, etc.);
- Twente 338k, West Overijssel 290k per jaar (in ieder geval 2023, 2024 en 2025).

Met welke diersoorten moeten we rekening houden bij na-isoleren van woningen?

De isolatie van een spouw of dak kan desastreus gevolgen hebben voor gebouwbewonende beschermde diersoorten zoals vleermuissoorten, huismussen en gierzwaluwen. Daar waar het bij de genoemde vogelsoorten hoofdzakelijk gaat om het verlies van nestgelegenheid, speelt bij vleermuizen ook het (onbedoeld) doden van dieren een grote rol. Omdat het nacht-actieve dieren zijn, verblijven zij op het moment van (na-)isoleren overdag in de spouw, waardoor zij ingesloten en dus gedood of in elk geval verstoord kunnen worden

In de provincie Overijssel komen de volgende gebouwbewonende vogel- en vleermuissoorten voor die relevant zijn voor dit beleidskader:

- Huismus
- Gierzwaluw
- Baardvleermuis
- Gewone grootoorvleermuis
- Gewone dwergvleermuis
- Kleine dwergvleermuis
- Laatvlieger
- Meervleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Tweekleurige vleermuis

Welke werkzaamheden vallen binnen de ontheffing?

- Spouwmuurisolatie
- Binnendakisolatie
- Buitendakisolatie
- Isoleren van borstweringen
- Het aanbrengen van isolatiewanden aan de binnen- en buitenzijde van de muur
- Het plaatsen van zonnepanelen

Hoe werkt het meldingssysteem/wat betekent dit voor de uitvoeringslast van gemeenten?

Om gebruik te maken van de ontheffing van de gemeente, moeten bedrijven de woningisolatie melden bij de provincie. Dit zal gaan plaatsvinden middels een meldingssysteem (GIS-applicatie). Bedrijven die de training natuurvriendelijk isoleren hebben gevolgd, kunnen een toegangscode krijgen waarmee ze kunnen inloggen op het systeem en gegevens kunnen opvoeren.

De GIS-applicatie bevat ook een dashboard voor gemeenten. Gemeenten kunnen hierin monitoren hoeveel procent van het ontheffingsgebied van de woningen natuurvriendelijk zijn geïsoleerd. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente om het maximale percentage tijdens de pre-SMP-ontheffing te bewaken. Andere uitvoeringslasten zijn er niet.

Wat moeten we als gemeente totdat er een (pre-)SMP-ontheffing ligt?

Dat is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Het is van belang dat gemeenten zo snel mogelijk een ontheffing aanvragen bij de provincie, zodat woningisolatie conform de Wet natuurbescherming plaatsvindt.

Heeft de gemeente een verantwoordelijkheid? De provincie is toch bevoegd gezag?

De Rijksoverheid, de provincie én de gemeenten hebben samen een verantwoordelijkheid dat de isolatieopgave op een natuurvriendelijke manier conform de Wet natuurbescherming plaatsvindt. Gemeenten kunnen hier een vitale bijdrage aan leveren door een ontheffing aan te vragen bij de provincie op basis van een (pre-)SMP.

Wie moet toezicht houden op het naleven van de voorschriften?

De provincie Overijssel blijft verantwoordelijk voor het naleven van de voorschriften die horen bij de gemeentelijke ontheffing.

Wat is de communicatieboodschap naar inwoners toe?

Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de communicatie richting hun inwoners. De provincie Overijssel biedt gemeenten een communicatietoolkit met standaardteksten die kunnen worden gebruikt. Deze standaardcommunicatie is bedoeld voor gemeenten met een ontheffing.

Wat is de communicatieboodschap naar de interne, gemeentelijke organisatie?

We staan in onze gemeente voor een grote verduurzamingsopgave. Om onze klimaatdoelstellingen te behalen, wordt er onder meer gewerkt aan het isoleren van woningen. Ook in onze gemeente zijn we hiermee aan de slag. Ook particuliere inwoners en woningcorporaties zetten in op het isoleren van woningen.

Maar isoleren verstoort en doodt helaas ook vaak beschermde vogels en vleermuizen die verblijven in spouwmuren en onder dakpannen. Het verstoren van hun verblijfplaats is in strijd met de Wet natuurbescherming. Daarom is iedereen die een woning isoleert verplicht eerst ecologisch onderzoek te laten doen naar de aanwezigheid van deze soorten. Dat kost veel tijd en geld.

Een gemeentedeekkende soortenmanagementplan (SMP), waarin ook verduurzamingswerkzaamheden aan woningen worden opgenomen, is de beste optie om de Wnb na te leven en ook te werken aan de klimaatdoelstellingen. Maar het opstellen ervan vraagt veel inspanning, tijd en een substantiële investering.

Provincie Overijssel ondersteunt gemeenten hierin door middel van een pre-SMP. Dat levert onder andere de volgende voordelen op:

- **Tijdelijk pre-SMP ontheffing** Met een pre-SMP ontvangt de gemeente een tijdelijke ontheffing, waarmee ook particulieren met grondgebonden woningen aan de eisen van de Wnb voldoen
- **Informatie.** Met het aanvragen van een pre-SMP ontvangen we als gemeente een infosheet compensatietaakstelling (ecologische en juridische onderbouwing voor tijdelijke ontheffing pre SMP)
- **Financiering.** Voor het aanvragen van een pre-SMP heeft de provincie subsidies beschikbaar gesteld.
- **Overbrugging.** Met een tijdelijke ontheffing kunnen we direct aan de slag met de isolatieopgave. Tegelijkertijd werken we het opstellen van een SMP voor de lange termijn.

Wat voegt de pre-SMP-methodiek en natuurvriendelijk isoleren toe aan de energietransitie? In de eerste plaats dat woningisolatie plaatsvindt conform de Wet natuurbescherming. Het risico bestaat dat de Staat van instandhouding van soorten achteruit gaat als daar onvoldoende rekening mee wordt gehouden, waardoor de energietransitie mogelijk wordt gestokt.

Is de pre-SMP-systematiek juridisch houdbaar?

Gebouwbewonende vleermuizen zijn beschermd onder artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (Wnb). Huismus en gierzwaluw onder artikel 3.1 van de Wnb. De provincie is het bevoegd gezag en mag handelingen toestaan die in de Wnb zijn verboden (via een ontheffing). Dit mag onder de voorwaarden (art. 3.8, lid 5, c) dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat, er een geldend belang te benoemen is, en dat er geen afbreuk gedaan wordt aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Zie voor meer informatie bijlage 6.

Wat moet er gebeuren na tien jaar SMP-ontheffing?

Op dit moment weten we dat niet. Daar wordt de komende tijd aan gewerkt. Uiteraard informeren we gemeenten zodra er meer over bekend is.